

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901.   Första Kammaren.   N:o 27.

Lördagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11. f. m.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne april.

Anmälles och bordlades statsutskottets memorial n:o 83, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till bekostande af en undersökning rörande de sinnessjuke i riket;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 34, i anledning af väckta motioner om införande i bevillningsförordningen af bestämmelser rörande sjelfdeklaration; och n:o 35, i anledning af väckt motion angående Stockholms stads brandförsäkringskontors påförande af bevillning för inkomst;

bankoutskottets memorial n:o 10, angående beviljande af anslag för ombyggnad af det för riksbankens räkning inköpta s. k. Donnerska huset i Visby;

andra särskilda utskottets memorial n:o 10, angående ersättning åt utskottets kanslipersonal och vaktbetjening; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af väckta motioner rörande behovet af lagstadgade anordningar vid transport af timmer sjöledes m. m.

Vid föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 3, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets sekreterare, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 4—8 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 5.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 1 och 3 i denna månad bordlagda memorial n:o 5, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Ang. granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Punkten 1.

Herr Dahlberg: Jag har naturligtvis icke den ringaste tanke på att inlåta mig på konstitutionsutskottets utlåtande i dess helhet. Men hvad jag deremot önskar framhålla är den reservation, herr Johnsson afgifvit vid första punkten af utskottets betänkande. Han har enligt mitt förmenande anført synnerligen goda skäl för att ett ärende, som blifvit behandladt i protokollet öfver ecklesiastikärenden för den 29 juni 1900, måhända hade kunnat under andra omständigheter få en annan utgång. Det lär icke vara kammaren obekant, att under en lång följd af år varma önsknin- gar uttalats om Hernösands stifts delning. Behovvet deraf är också alldeles otvetydigt för hvar och en, som är med förhållan- dena bekant. Nu kunna ju gifvetvis tankarne vara mycket delade derom, huruvida detta behof lämpligen bör tillgodoses genom sammanslagning af de två mindre stiften dernere. Men för mig och många andra i Norrland bosatta har det varit en länge närd förhoppning, att, då, så att säga, alla andra vägar för stiftets delning blifvit tillslutna, denna utväg att sammanslå de två mindre stiften skulle kunnat tillgripas för att på det sättet tillgodose de stora kulturella intressena deruppe. Jag behöfver icke göra kam- maren uppmärksam på nödvändigheten deraf, att, om en stifts- styrelse skall finnas, denna stiftsstyrelse bör vara i alla hänseen- den effektiv, hvilket naturligtvis är absolut omöjligt uppe i det vidsträckta Hernösands stift.

Jag har intet yrkande att framställa, men jag har ansett det såsom en pligt att begagna detta tillfälle att uttala min åsigt i denna fråga.

Efter härmed slutad öfverläggning lades förevarande punkt till handlingarna.

Punkten 2.

Anmärkning mot en stats- rådsledamot.

Herr statsrådet Dyrssen uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse: Konstitutionsutskottet har, såsom af den före- dragna punkten framgår, funnit sin pligt vara att för Riksdagen tillkännagifva, att utskottet funnit det i protokollet öfver kom-

mandomål den 7 mars 1901 omförmälda ärende angående konteramiralen Häggs bestraffning vara af beskaffenhet att jemlikt § 107 regeringsformen böra hos Riksdagen anmälas; och har utskottet hufvudsakligen grundat denna sin åtgärd derpå, att konteramiralen Hägg skulle hafva ålagts bestraffning för ett förfarande, som icke bort till bestraffning föranleda.

Innan jag öfvergår till frågan härom, anhåller jag att få beröra ett par af utskottet framställda anmärkningar rörande målets formella behandling. Utskottet har i detta afseende anmärkt, att i statsrådsprotokollet intet blifvit nämnt angående grunden för den konteramiralen Hägg ålagda bestraffningen. Denna knapphändighet i protokollets affattning står emellertid i öfverensstämmelse med den praxis, som följts beträffande kommandomålen, och genom en jämförelse med den i ärendet utgångna expeditionen vinnes den upplysning, som ansetts erforderlig. Jag vill dock gerna medgifva, att såväl protokollet som expeditionen i målet lämpligen bort erhålla en något fullständigare affattning, än som skett.

Beträffande anmärkningen, att konteramiralen Hägg ej lemnats tillfälle att före målets afgörande i tjensteväg sig förklara, anhåller jag att få åberopa 20 § i gällande disciplinstadga för krigsmagten, enligt hvilken befälhafvare, som innehar bestraffningsrätten, eger att genast ålägga straff för förseelse, hvilken han själf åsett eller eljest finner vara »uppenbar och ostridig». Endast i annat fall skall utredning derom ske vid förhör. Genom de uppgifter, som af konteramiralen Hägg lemnats i den korrespondens, hvilken jag af grannlagenhetsskäl ansett mig icke kunna beröra i vidare mån än som skett i den till utskottet aflemnade promemorian, fann jag förseelsen till sin faktiska innebörd uppenbar och ostridig, hvarför någon vidare förklaring ej syntes mig vara erforderlig.

Hufvudpunkten i utskottets utlåtande är emellertid, såsom jag redan antydt, den att konteramiralen Hägg skulle hafva blifvit straffad för ett förfarande, som icke bort till bestraffning föranleda.

Till förklaring af mitt tillvägagående i saken anhåller jag att få anföra följande.

Det har varit ett öfverklagadt förhållande, att inom flottan, i följd af dess organisation, saknats vid utnämningar till högre officersbeställningar sådana vägledande uttalanden angående möjliga aspiranterns skicklighet, som vid armén förefinnas i form af regemenschefernas och fördelningschefernas förslag. För att söka undanröjda den brist, som härutinnan onekligen förefunnits, tillkom på sin tid den i utlåtandet omnämnda och der återgifna generalordern af den 21 december 1892. Det framgår af denna generalorder, att syftet med densamma icke varit, att den kommission, som derigenom inrättades, skulle afgifva ett särskildt förslag för fyllande af hvarje särskild, faktiskt uppkommen vakans. Orderns syfte är långt mera vidsträckt och afser, att kommissio-

*Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)*

Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.

(Forts.)

nen skulle bland officerare af olika grader föreslå, utan hänsyn till någon viss, redan föreliggande vakans, ett visst antal officerare inom hvarje grad för sig i den ordning kommissionen ansåge dem vara sins emellan förtjenta af befordran till beställningar, som under hela det kommande året blefve lediga. Det förslag, som kommissionen hade att afgifva, skulle alltså hafva en i väsentlig mån annorlunda beskaffad karakter än hvad med tjensteförslag i allmänhet är förhållandet. Denna dess säregna beskaffenhet syntes påkalla, att åt detsamma gäfves karakteren af ett konfidentiellt meddelande, åt hvilket någon publicitet icke borde beredas. Att, när 1892 års generalorder meddelades, denna uppfattning varit den bestämmande, om än någon uttrycklig föreskrift derutinnan icke i sjelfva generalordern inflöt, tror jag mig kunna med bestämdhet påstå. I full anslutning till denna uppfattning intog ock den kommission, som efter generalorderns meddelande först sammanträdde, i sin arbetsordning den bestämmelse, att hvad som vid kommissionens sammanträden tilldroge sig skulle af ledamöterna hemlighållas. Att denna arbetsordningens föreskrift afsett, att kommissionens ledamöter skulle hemlighålla ej allenast de öfverläggningar, som inom kommissionen föreföllo, utan ock sjelfva resultatet af dessa öfverläggningar, derom är jag för min del öfvertygad. Att följaktligen kommissionens förslag vore något, som icke borde eller finge af dess ledamöter yppas, har därför alltjemt från kommissionens första trädande i verksamhet ansetts såsom en oomtvistlig sak.

Nu har emellertid konstitutionsutskottet påpekat, att kommissionens förslag är något, som icke kan utgöra en hemlighet. emedan detsamma på grund af tryckfrihetsförordningens stadgande i 2 § 4 momentet är en handling, som icke får undanhållas offentligheten. Jag vill ej bestrida riktigheten af utskottets uttalande. att ifrågavarande handling, när tillgång till densamma på grund af föreskriften i tryckfrihetsförordningen begäres, icke får hemlighållas. Men frågan är, huruvida denna omständighet i och för sig kan utgöra tillräcklig grund för det påståendet, att konteramiral Häggs förfarande i denna sak icke inneburit en förseelse. Om än tryckfrihetsförordningens föreskrifter medföra, att ett utlåtande af ifrågavarande beskaffenhet icke är fritaget från att bringas till en vid nuvarande anordning föga lämplig publicitet, så är dermed icke gifvet, att icke kommissionens ledamöter kunna hafva varit förpligtade att, i hvad på dem såsom medlemmar af kommissionen berodde, tillse, att förslaget, så långt sådant kunde blifva möjligt. bibehölles vid den egenskap af ett konfidentiellt uttalande, som från början varit för detsamma åsyftadt. En förpligtelse af dylikt innehåll hafva obestriddligen kommissionens ledamöter åtagit sig, då de tillträdde sitt uppdrag under kännedom om den en gång för kommissionen antagna arbetsordningen, hvars för dem förpligtande kraft de sjelfva för visso icke ifrågasatt.

Beträffande denna arbetsordning beklagar jag, att den till utskottet öfverlemnade afskrift deraf icke gifvit vid handen det för-

hållande, som jag härmed anhåller att få upplysa, eller att de 4 original exemplar, i hvilka den utfärdats, äro underskrifna af de 4 officerare, hvilka vid tiden för dess antagande voro ledamöter af kommissionen. Ett af dessa exemplar innehafves af en hvar bland kommissionens nuvarande ledamöter, af hvilka de tre, som efter år 1892 i kommissionen inträdt, fått mottaga hvar sitt exemplar af sin företrädare.

*Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)*

Vid mottagandet af ett exemplar af denna arbetsordning, som, enligt bestämmelsen i 9:e punkten deraf, skall tillämpas, så länge icke ändring deri blifvit beslutad, har också, enligt mitt förmenande, tystnadspligten för mottagaren inträdt. Vid sådant förhållande måste, efter min uppfattning, ett af kommissionens ledamot samtalsvis gjordt yppande af förslaget innehåll anses såsom ett öfverträdande af en honom åliggande tjenstepligt. Att detta öfverträdande blifvit i bestraffningsordern betecknad såsom ett oförstånd vid fullgörandet af de tjenstepligter, som ålegat konteramiralen Hägg jemlikt 1892 års generalorder, utan att i bestraffningsordern uttryckligen åberopats den af kommissionen antagna arbetsordningen, kan ju sägas vara en ofullständighet i orderns affattning, en ofullständighet, som jag emellertid redan i början af mitt yttrande sjelf vidgätt.

Villigt medgifver jag, att förhållandet mellan den nu ifrågasvarande kommissionens sålunda bestämda tjenstepligt och tryckfrihetsförordningens föreskrifter icke för mig från början fullt framträdt. Såsom jag redan vid ett föregående tillfälle i Riksdagen uttalat, synes det mig nu emellertid vara angeläget att söka träffa andra bestämmelser och dervid upphäfva 1892 års generalorder och derpå grundade föreskrifter, då det ju icke kan vara lämpligt att för kommissionens ledamöter längre bibehålla en tystnadspligt, som vid jämförelse med tryckfrihetsförordningens föreskrifter visat sig föga ändamålsenlig.

Slutligen vill jag tillägga, att det för en hvar bör vara uppenbart, att jag icke skulle hafva vidtagit en för mig personligen så pinsam och motjudande åtgärd som att det emot en gammal vän och skeppskamrat påkalla bestraffning, derest jag icke varit genomträngd af den lifligaste öfvertygelse, att disciplinens upprätthållande ovilkorligen fordrade detta.

Härmed har jag angifvit den uppfattning, som varit bestämmande för mitt handlingssätt, och öfverlemnar nu med tillförsigt saken åt kammarens bedömande.

Herr Björnstjerna: Efter de hätska utfall, som man en längre tid läst i flere tidningar i den föreliggande frågan, kan man icke förvåna sig öfver, att konsstitutionsutskottet funnit sig föranledt att infordra handlingarna i ämnet. Men i det utlåtande, som här föreligger, synes mig utskottet hafva allt för noga följt en i min tanke föga berömlig tradition, som det ärft efter flera än ett föregående konsstitutionsutskott, nemligen att göra till stora nummer rena obetydligheter. Man lärer väl kunna fordra af ett

Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)

konstitutionsutskott, att det skall taga i betraktande andemeningen i en grundlagsparagraf och icke blott dess bokstaf, som utskottet har för ögonen. Läser man rätt 107 § regeringsformen, så lär man aldrig kunna tolka de der förekommande orden: »eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat» på ett sådant sätt, att han icke med skicklighet utöfvat sitt embete blott därför, att man i en obetydlig fråga som denna finner honom icke hafva handlat på ett sätt, som konstitutionsutskottet ansett vara fullt berättigadt på grund af vederbörligen utfärdade noggranna instruktioner. Icke kan man blott därför anse, att han icke har med skicklighet utöfvat sitt embete? Läser man fortsättningen på samma paragraf, så står der: »ege då utskottet att sådant tillkännagifva för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord». Det kan väl aldrig ifrågasättas, att en extra judiciel bestraffning af 5 dagars arrest skulle kunna anses på något sätt beröra rikets väl eller ensam i och för sig vara ett bevis på en sådan brist på skicklighet i statsrådsembetets förvaltning, att den bör föranleda en Riksdagens begäran om föredragandens entledigande!

Men äfven i andra fall synes mig utskottet »icke med skicklighet utöfvat» sitt värf i denna punkt. Utskottet har, såvidt jag kan finna, helt och hållet förbisett, att för krigsmagten erfordras och äro gällande helt andra bestämmelser än de, som gälla enligt allmän lag, och att sådana bestämmelser äro för disciplinens upprätthållande alldeles nödvändiga. Att en underlydande, som förgår sig i tal eller skrift mot en förman, således bör kunna straffas, och att vid detta tillfälle det — såsom vi nyss hört af statsrådet sjelf — varit för honom mycket påkostande att förorda en sådan bestraffning, är ju alldeles uppenbart.

Utskottet underkänner värdet af den s. k. arbetsordningen, som, säger utskottet, hvarken är »med underskrift försedd eller fullständigt dagtecknad eller af någon myndighet till efterrättelse påbjuden». Men jag är öfvertygad, att de officerare, som suttit i denna kommission, lika fullt ansett den vara fullt bindande, och af de sista momenten i denna s. k. arbetsordning kan man ju finna, att de haft rätt deri. De lyda så:

»8. Protokoll föres icke vid kommissionens sammanträden och hvad som dervid tilldrager sig skall af kommissionens ledamöter hemlighållas.

9. Af denna arbetsordning, som skall efter ordalydelsen tillämpas så länge icke ändring blifvit beslutad, innehar hvardera af kommissionens ledamöter ett exemplar, hvilket således, vid afgång fran embetet, öfverlemnas till efterträdaren.»

Dessa sista ord tyda ju på, att handlingen ansågs vara af särskild vigt och gälla icke blott för dem, som författat den, utan äfven för deras efterträdare, till dess ändring deri skett. Ut-

skottet förklarar emellertid, att dessa föreskrifter »i allt fall icke kunna innebära mera, än att kommissionens *öfverläggningar* icke finge yppas. Det *beslut*, som framlägges i utlåtandet, kan deremot icke vara en hemlighet, emedan detta utlåtande på grund af tryckfrihetsförordningens stadgande i 2 § 4:o är en handling, som icke får undanhållas offentligheten». Det förefaller mig besynnerligt, att utskottet förklarar, att beslutet icke *kan* hållas hemligt, då besluten ju faktiskt hafva hållits hemliga under den följd af år, som dessa bestämmelser varit gällande. Det är ju en annan sak, att på grund af tryckfrihetsförordningen kan beslutet blifva bekant; men något sådant bekantgörande har icke skett, någon sådan framställning på grund af tryckfrihetsförordningen har, såvidt jag vet, hittills icke egt rum, utan således har denna handling hittills förblifvit hemlig. Huru kan då utskottet påstå, att den icke kan vara hemlig? Jag hemställer till utskottets ledamöter, huruvida de, om de förbundit sig att hålla en sak hemlig, anse sig lösta från denna förbindelse, därför att saken kan komma ut på ett annat sätt, t. ex. genom att någon åberopar tryckfrihetsförordningen. Icke är man derigenom löst från sin pligt att hålla saken hemlig? På samma sätt äro väl dessa officerare bundna af sin tysthetspligt, till dess beslutet kommit ut genom att någon åberopat tryckfrihetsförordningen. Efteråt äro de lösta från sin tysthetspligt, men dessförinnan kan jag icke finna annat, än att de äro deraf fullt bundna.

När statsrådet Dyrssen nämndes till sin nuvarande höga befattning, erkände alla hans stora duglighet och, såvidt jag kunde förmärka, fans härom icke mer än en mening. Att han sedermera icke förverkat detta sitt anseende, derom är jag öfvertygad. Det behöfves icke mera än en liten klick för att åstadkomma en sådan förföljelse, som nu rigtats mot honom; men jag beklagar på det högsta, att konstitutionsutskottet genom sitt yttrande gifvit stöd deråt.

För min del kan jag icke annat än yrka, att betänkandet lägges till handlingarna.

Herr Rudebeck: Jag ber om ursäkt, att jag i dag icke kan tala så högt, som jag borde, särskildt i denna viktiga fråga. Men som herrarne finna, är det i följd af en besvärande heshet mig icke möjligt.

Först ber jag nu att få besvara det yttrande, som herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet afgaf. Han omnämnde dervid de anmärkningar, som konstitutionsutskottet gjort mot ärendets formella behandling. Jag vill då till en början fästa uppmärksamheten derpå, att konstitutionsutskottet har grundat sitt slutomdöme ingalunda på dessa formella anmärkningar, utan endast och allenast på det förhållande, som konstitutionsutskottet uttryckligen framhållit, »att bestraffning ålagts för ett förfarande, som icke bort till bestraffning föranleda». Men då utskottet fann, att de företedda handlingarna vore så ofullständiga, att det var

*Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)*

Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)

nödvändigt för utskottet att i en särskild skrifvelse till den statsrådets ledamot, som Konungen dertill förordnat, med framhållande, att denna ofullständighet gjorde det för konstitutionsutskottet omöjligt att bedöma frågan, infordra närmare upplysningar, måste det väl medgifvas, att dessa formella origtigheter hafva sin betydelse, och utskottet har därför icke kunnat underlåta att fästa sin uppmärksamhet vid dem. Väl vet jag, och derom tror jag, att alla utskottets ledamöter äro ense, att den bristfälliga affattning, som protokollet i kommandomål uti ifrågavarande sak eger, icke är annorlunda än den affattning, som i allmänhet protokoll i kommandomål för närvarande hafva och måhända under en lång tid haft, men denna omständighet har efter mitt förmenande icke den betydelse, att icke utskottet bort fästa sin uppmärksamhet vid förhållandet, då utskottet ansett det vara otillfredsställande.

Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet anförde vidare, att, om man sammanställde protokollet med den den 7 mars 1901 utfärdade bestraffningsordern, om jag så får kalla den, man af dessa båda handlingar, sammanställda med hvarandra, skulle få klart för sig, hvori förseelsen läge. Men jag ber att få betona, att så icke är förhållandet, ty bestraffningsordern supplerar visserligen protokollet så till vida, att den omnämner den art af förseelser, hvarför bestraffning ålagts amiral Hägg, nemligen — enligt bestraffningsordern — visadt oförstånd i fullgörande af tjänstepligter, men äfven om man sammanställer bestraffningsordern med protokollet, får man icke upplysning om, på hvilket sätt amiral Hägg visat detta oförstånd. Det är först genom den af herr statsrådet afgifna promemoria och hänvisning deri till den till utskottet aflemnade »arbetsordning», som utskottet fått veta, att oförståndet i fullgörande af tjänstepligter skulle hafva bestått i underlåtenhet att iakttaga tystnadspligt i tjänstgörande.

Utskottet har äfven fäst sin uppmärksamhet dervid, att förklaring från amiral Hägg inforrats i enskildt bref och icke i tjänsteskrifvelse. Jag vill med afseende derå endast hemställa till en hvar, huruvida icke, särskildt i ett fall som detta, det hade varit minst sagdt synnerligen önskvärdt, att den senare utvägen anlitas; ty det är visserligen sant, såsom herr statsrådet, med hänvisning till disciplinstadgans lydelse i dess 20 §, sade, att en förseelse kan vara konstaterad på mer än ett sätt, men här i detta föreliggande fall kunde svärligen förseelsen konstateras utan den tilltalades förklaring. Då herr statsrådet icke »sjelf åsett» förseelsen, kunde den icke blifva uppenbar och ostridig med mindre, än att ett muntligt eller skriftligt förklarande afgafs från amiral Hägg, och då borde synes det utskottet, hans förklaring hafva affordrats och inkommit i officiel form hellre än i den privata skriftvexlingens form. Dermed underskattar och missförstår jag på intet sätt den tanke, som legat hos herr statsrådet att vilja behandla detta fall, om möjligt utan att derät skulle behöfva gifvas offentlighet, men jag vill blott framhålla, att i ett ärende

sådant som detta, då det gäller en bestraffning, det syntes utskottet, att den officiella formen alltigenom varit den rigtigaste, liksom för visso hela saken, om så skett, gestaltat sig vida annorlunda, än den blifvit.

*Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)*

I afseende nu å frågan, huruvida amiral Häggs förfarande varit straffbart eller icke, är det ju alldeles gifvet, att konstitutionsutskottets och herr statsrådets uppfattningar gå i olika riktningar. Det är ju klart. Och likasa är det uppenbart, att det beror på de skiljaktiga meningar, som konstitutionsutskottet och herr statsrådet hafva angående såväl betydelsen af arbetsordningen som beträffande den förutsättning, på hvilken herr statsrådet byggt, nemligen att beskaffenheten af det kommissionens ledamöter gifna uppdrag innebure tystnadspligt. För konstitutionsutskottet var det visserligen icke känt, af hvilken orsak denna kommission egentligen tillkommit, men konstitutionsutskottet har föreställt sig, att den tillkommit just på den grund, som af herr statsrådet nu här angifvits, eller att, medan inom armén det gifves tillfälle för ett statsråd att i befodringsfrågor erhålla ledning af förslag från regementschef och arméfördelningschef, det före kommissionens tillkomst icke förefunnits en likartad utväg vid befodringsfrågor inom flottan. Men utskottet håller före, att kommissionens uppdrag ingalunda af detta förhållande kan karakteriseras såsom annat än ett offentligt uppdrag, hvars fullgörande åligger kommissionens ledamöter, dermed att de hafva skyldighet att afgifva utlåtande. Att befodringsfrågor rörande flottan skulle omgifvas med större hemlighet än befodringsfrågor inom armén, inom det civila och inom det ecklesiastika, har för konstitutionsutskottet varit helt och hållet främmande. Det är visserligen sant, såsom herr statsrådet säger, att kommissionens utlåtande sträcker sig utöfver en längre tid, än i allmänhet ett förslag afser, ty det innehåller förslag icke blott för den närmast förestående tillsättningen, utan äfven för senare sådana. Men deraf kan, såvidt jag förstår, icke följa, att denna handling bör i sin helhet vara en hemlig handling. Väl kan det sägas, att de förhållanden i utlåtandet, som beröra en mer aflägsen tid, icke böra yppas, men vi skola hålla oss till saken, sådan den här är. Här har icke blifvit yppadt någonting annat, än hvad som vid den tiden, då det yppades, hvar och en egde rättighet att få kännedom om. Här har icke yppats någonting annat, än att en namngifven person varit i det af kommissionen afgifna utlåtandet uppförd på förslag till befodran, och detta har yppats först efter det utnämningsfrågan redan blifvit af Kongl. Maj:t afgjord, så att den icke vidare var, om jag så får säga, sväfvande eller beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. När man bedömer ifrågavarande förfarande af amiral Hägg, skall man efter min uppfattning taga hänsyn till allenast de förhållanden, till hvilka hänsyn då bör tagas.

Nu har herr statsrådet upplyst, att den arbetsordning, hvaraf en afskrift blifvit aflemnad till konstitutionsutskottet, i hufvud-

Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.

(Forts.)

skrift icke lyder så som den afskrift, hvilken blifvit till utskottet öfverlemnad. Detta är ju ett mycket beklagligt förhållande, ty utskottet har naturligtvis icke kunnat bedöma handlingen annorlunda än sådan den befunnits i det skick den blifvit till utskottet framlemnad. Att handlingens hufvudskrift icke skulle öfverensstämma med afskriften och att den skulle vara försedd med namnunderskrifter, som saknades å afskriften, fans naturligtvis icke för utskottet någon som helst anledning att antaga. Ett sådant antagande skulle hafva inneburit ett misstroende mot rigtigheten af i bestyrkta afskrifter till konstitutionsutskottet öfverlemnade handlingar. För min del får jag säga, att jag trots den nu lemnade upplysningen fortfarande är af den mening, att kommissionens utlåtande icke är en hemlig handling. Jag är visst icke den, som förnekar en persons skyldighet såsom medlem af en komité eller en kommission att hemlighålla hvad derinom vid öfverläggningar förekommer. Skyldig uppmärksamhet kräfver det. Men detta är ett, och ett annat är, huruvida den afvikelse från tystnadspligt eller det meddelande, som i förevarande fall egt rum -- under de förhållanden, som här förelegat, nemligen sedan ärendet blifvit slutligt afgjort -- verkligen kan stämplas såsom tjenstefel af den beskaffenhet, att det lagligen bort förända till bestraffning. Det kan jag för min del fortfarande icke medgifva. Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet yttrade äfven, att han numera ansåge, att ett utlåtande af den genom 1892 års generalorder tillsatta kommission icke bör vara någon hemlig handling; och dermed är ju således den saken afgjord.

Jag skall nu be att få säga några ord gent emot den siste ärade talaren. Der skulle vara mycket att säga. Men jag anser det vara min pligt icke blott mot mig sjelf, utan och främst mot utskottet och mot kammaren att icke afgifva det svaromål, som enligt min mening rättvisligen skulle gifvas på ett sådant anförande. Den ärade talaren behagade säga, att konstitutionsutskottet har medverkat till att blåsa upp en ren bagatell till en stor sak. Det skulle således innebära, att konstitutionsutskottet skulle hafva fattat sitt beslut i denna fråga, ledt af andra bevekelsegrunder än sin öfvertygelse om hvad grundlagen innehåller. Samme ärade talare nämnde också något om förföljelse, som skulle hafva egt rum mot statsrådet Dyrssen, och stälde den i sammanhang med konstitutionsutskottets åtgörande, hvilket den ärade talaren förklarade vittna om bristande skicklighet. Jag tillbakavisar dessa påståenden. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att konstitutionsutskottet icke gjort någonting annat än bedömt den handling, det förfarande, som blifvit till konstitutionsutskottets bedömande öfverlemnadt. Jag vill derjemte för samme ärade talare framhålla, att äfven inom konstitutionsutskottet funnits och har gjort sig gällande en åskådning af förhållandet från såväl rent militär som från juridisk-militär synpunkt. Det är således icke alls något ensidigt betraktelsesätt, som ledt konstitutionsutskottet. Men jag för min del vågar tro, att, liksom det är sant,

att i mål, afseende krigsmagten och förhållanden der, andra bestämmelser kunna och böra i vissa fall gälla, och liksom jag medgifver, att sträng lydnad och stränga tillrättavisningar der kunna fordras mer än annorstädes, det också gäller, att för denna stränghet i fordringar och för denna stränghet i bestraffning man icke får afvika från hvad som är rätt, från hvad rättsmedvetandet fordrar. Ty enligt min och utskottets orubbliga öfvertygelse står det fast, att ingen, hög eller låg, i småsaker eller större saker bör dömas så, att han straffas för en handling, som icke är värd bestraffning. Hvarje domstol — och det kan ju icke förnekas, att konstitutionsutskottet särskildt i detta fall haft en viss domstolspligt — måste, då det gäller att utöfva domstolsrätten, först ställa för sig den fråga: är en förseelse begången eller icke? Och man får då icke tysta sitt samvete med att säga: ja, här föreligger visserligen en förseelse, men den betyder icke så mycket; måhända hade det bort förfaras annorlunda. Ett sådant tillvägagående af utskottet hade efter min mening berättigat den ärade talaren till det skarpa omdömet, han tillät sig om bristande skicklighet hos konstitutionsutskottet. Samme talare yttrade ock, att han ville fråga, om rikets väl och ve berodde på, att en disciplinär bestraffning blifvit ålagd. Nej, det gör det icke. Icke derpå, att den blifvit ålagd, men derpå, att *med rätt* den blifvit ålagd, ty det betyder icke litet, att äfven disciplinär bestraffning sker med rättvisa och lagligen. Det kan icke förnekas,

Vidare yttrade den ärade talaren något om att förgå sig mot förman», hvilket väl skulle vara en antydning om, att i detta fall amiral Hägg skulle gjort sig skyldig till något sådant. Det är emellertid ett förhållande, som handlingarna icke gifvit konstitutionsutskottet någon anledning att bedöma. Det är något, som ligger utom den förevarande frågan. Amiral Hägg har bestraffats för oförstånd i fullgörande af tjenstepligter vid utförande af ett honom gifvet uppdrag, dervid efter herr statsrådets förmenande amiral Hägg icke iakttagit den tystnadspligt, som bort iakttagas. Men om bestraffning, för att amiral Hägg förgått sig mot sin förman, har icke varit tal. Öfver något sådant har utskottet icke haft att utlåta sig.

Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet yttrade i sitt anförande, hvad säkerligen ingen vill betvifla, att det ingalunda varit honom annat än motbjudande att ålagga amiral Hägg bestraffning. Jag kan begagna samma ord för konstitutionsutskottet. Ty icke må herrarne tro, att det är något angenämt eller något tilltalande att få fälla hårda omdömen om en Konungens rådgifvare och icke kunna lindra omdömet stränghet annat än genom att söka iakttaga ett human framställningssätt. Grundlagens egna ord kan man icke förändra. De maste återgifvas sådana de lyda. Hvad konstitutionsutskottet härutinnan känt hör emellertid icke hit, men icke har det varit något angenämt. Utskottet har endast gjort sin pligt.

Anmärkning
mot en stats-
rådsledamot.
(Forts.)

Vid slutet af detta anförande hördes många och starka bifallsrop.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter föreliggande punkt lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 1 och 3 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 1 och 3 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln gjorda framställningar om anslag till Chalmers tekniska läroanstalt.

Ang. förändringar i staten för Chalmers tekniska läroverk.

Punkten 1.

Herr Melin: Herr grefve och talman! Mina herrar! Ehuru jag för min del hade hoppats, att statsutskottet skulle hafva visat sig något mera liberalt i fråga om dessa löneförhållanden vid Chalmers tekniska läroanstalt, vill jag icke framställa något yrkande om höjning af hvad här föreslagits, då ju ett sådant yrkande skulle ha bra små utsigter till framgång. De förhoppningar, jag hyste, grundade sig deraf, att, såsom alla erkänna, denna anstalt har en mycket vigtig uppgift att fylla, nemligen att utbilda unge män för olika industriella banor, och att i följd deraf vid anstalten måste finnas en kraftig lärarekår. Ur den synpunkten synas mig de här föreslagna beloppen något små, men jag vill, som sagdt, icke i denna del göra något yrkande.

Det är emellertid en särskild punkt i utskottets betänkande, som jag vill fästa uppmärksamheten på. Å sid. 34 heter det under c) i utskottets hemställan »att samtliga lektorer och läraren i verkstadsarbete vid anstalten må efter fem års väl vitsordad tjänstgöring åtnjuta ett ålderstillägg å lönen af 500 kronor och efter ytterligare fem års sådan tjänstgöring ett andra ålderstillägg, likaledes af 500 kronor, med rätt för nuvarande lektorer och läraren i verkstadsarbete att i fråga om åtnjutande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, de efter sin utnämning i sådan egenskap tjänstgjort vid anstalten». Då framställer sig den frågan, hvarför icke motsvarande medgifvande blifvit gjort i nästa punkt, der det heter, »att andre läraren i matematik, andre läraren i allmän kemi och läraren i skeppsbyggeri äfvensom läraren i frihandsteckning må efter fem års väl vitsordad tjänstgöring åtnjuta ett ålderstillägg af 500 kronor». Antingen föreligger här en otydlig formulering eller ock skulle desse sistnämnde lärare icke komma i åtnjutande af samma förmån, som medgifvits de först nämnde

lärarne, hvilket emellertid förefaller obilligt. Jag tager mig därför friheten hemställa, att närmast efter de sista af mig anförda orden, »500 kronor», må tillfogas: »— med rätt för den nuvarande andre läraren i matematik, andre läraren i allmän kemi och läraren i skeppsbyggeri äfvensom läraren i frihandsteckning att i fråga om åtnjutande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, de efter sin utnämning i sådan egenskap tjenstgjort vid anstalten.» Jag anhåller om proposition å detta mitt yrkande.

Ang. förändringar i staten för Chalmers tekniska läroverk.
(Forts.)

Herr Billing: Med anledning af hvad den siste ärade talaren anförde, vill jag blott nämna, att statsutskottet, i olikhet mot den siste talarens åsigt, ansett sig hafva varit synnerligen liberalt mot Chalmers tekniska läroanstalt. Beträffande det af honom föreslagna tillägget har jag endast att förklara, att utskottet nog afsett att det föreslagna medgifvandet skulle tillkomma äfven desse andre lärare, om än den frågan icke varit föremål för särskild öfverläggning i utskottet. Jag har därför intet att invända mot det af den ärade talaren framställda förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna punkt endast yrkats, af herr *Melin*, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan med den ändring, att i mom. c) näst framför orden »att vaktmästaren» insattes orden »med rätt för den nuvarande andre läraren i matematik, andre läraren i allmän kemi och läraren i skeppsbyggeri äfvensom läraren i frihandsteckning att i fråga om åtnjutande af ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, de efter sin utnämning i sådan egenskap tjenstgjort vid anstalten.»

Härefter gjordes propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 1 och 3 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 79, med anledning af två inom Riksdagen väckta motioner afseende inrättande af dels en regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Stockholm och Reval, dels ock en ångfärjeförbindelse mellan hamn i Skåne och Lybeck,

n:o 80, angående afsättande, i anledning af 1900 års statslåns upptagande, af medel för amortering af statsskulden, och

n:o 81, angående semester för deputerade i riksgäldskontoret samt angående reglering af aflöningen för den vid riksgäldskontoret och Riksdagens bibliotek anställda tjenstepersonal m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 1 och 3 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 82, angående Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjerde, femte, sjette, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1901 åt en del tjänstemän och betjente m. m.

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjänstemän och
betjente.*

Punkten I.

Herr Cavalli: Ehuru sjelf embetsman vågar jag taga ordet i denna fråga, derför att jag åtnjuter aflöning af statsmedel till högre belopp än det högsta, hvara dyrtidstillägg enligt utskottets förslag skulle åtnjutas, och således är af frågans utgång alldeles oberörd. Då jag tager till ordet, sker det emellertid icke för att beröra ens den gren af statsförvaltningen, inom hvilken jag är anställd, utan jag afser med mitt yttrande att fästa uppmärksamhet på aflöningsförmånerna för vissa statstjänstemän, hvilka intaga en särskild ställning med hänsyn såväl till de kvalifikationer, hvilka af dem erfordras för deras embetens erhållande, som ock till de kostnader, hvilka äro med tjensten förbundna och för tjensteinnehafvarne oundvikliga. Jag syftar å de ordinarie professorerna vid universiteten i Upsala och Lund med undantag af professorerna inom den teologiska fakulteten, hvilka i fråga om aflöning icke äro likställda med öfrige ordinarie professorer.

I det jag sålunda tager till ordet för en förbättring i aflöningsförmånerna åt de ordinarie professorerna vid universiteten, erinrar jag om det, *såsom det vill synas numera alldeles bortglömda*, förhållande, att dessa embetsmäns berättigade anspråk på tillfredsställande löneförmåner icke under de sista årtiondena blifvit tillgodosedda å *det sätt och i den omfattning, hvarpå de ega berättigade anspråk*. Jag stöder detta mitt påstående på hvad som passerade vid 1875 års riksdag. Kongl. Maj:t föreslog då Riksdagen att bevilja de ordinarie professorerna en löneförbättring med 20 procent af deras till 4,500 kronor då uppgående aflöning, således med 900 kronor. En enskild ledamot af Riksdagen yrkade på en lönereglering, afseende en höjning af det sålunda föreslagna beloppet till 1,500 kr.; och Riksdagen beviljade det högre beloppet samt anförde i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet den 19 maj 1875, bland annat, följande: »Otvifvelaktigt skulle det för universitetens utveckling och framåtskridande vara af stor vikt, om deras aflöningsförhållanden kunde varda på fast stat ordnade och dervid lönerna bestämda till sådana belopp, att, genom öppnande af utsigt till en någorlunda betryggad ställning, universitetet sattes i tillfälle att vid sig fästa framstående förmågor, hvilka eljest tvingas att vända sig till banor, som i ekonomiskt afseende äro mera fördelaktiga. På enskild motionärs förslag har likväl Riksdagen ansett sig icke kunna vidtaga en — — definitiv lönereglering, utan har — — — — Riksdagens åtgärd syntts för närvarande böra inskränkas dertill att, med bibehållande af den

för innevarande år beviljade löneförbättring i öfrigt endast tillgodose vetenskapens främste målsmän, professorerna, samt de med dem likstälde bibliotekarier och räntmästare. I afseende å deras aflöning har jemförelsen med ledamöterna i rikets kollegier — jag ber att få påpeka denna jemförelse, till hvilken jag sedan skall återkomma — »synts Riksdagen ingalunda obillig, och då för de sistnämnde medgifvits dyrtidstillägg, hvarigenom aflöningen uppgår till 6,000 kronor, har enahanda belopp synts böra professorerna och deras vederlikar tillkomma».

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)*

Så yttrade sig Riksdagen år 1875 och beslöt, i anledning deraf, att ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag att af Kongl. Maj:t användas för att till ett belopp af 6,000 kronor höja aflöningen för professorer och deras vederlikar. Men vid detta belopp hafva sedan professorernas aflöning stannat, medan löneregleringar under senare tider ställt kollegiernas ledamöter i en bättre ekonomisk ställning. Frågar man sig, huruvida det kan anses rättvist, att den sålunda en gång, jag vågar säga det, fastslagna principen om professorernas likställighet med kollegieledamöter öfvergifvits, så måste svaret blifva nekande, ty de anspråk, som det vetenskapliga arbetet och den studerande ungdomen, hvar å sin sida, ställa på en professor, *måste* föranleda utgifter *i och för tjänsten*, från hvilka kollegieledamöterna äro fria; men, trots detta, äro professorernas aflöningsförmåner sämre.

Kollegieledamöterna erhålla nemligen vid tjänstens tillträde i lön 4,400 kronor, som efter fem år höjes med ett ålderstillägg å 600 kronor till 5,000 kronor, och i tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, summa 7,000 kronor. Professorerna åtnjuta deremot allenast 4,500 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar, summa 6,000 kronor utan något ålderstillägg. Kollegieledamöterna erhålla en pension af 5,000 kronor, professorerna af blott 4,500 kronor. Således äro professorerna i allo sämre ställda i aflöning, ty förmånen i Upsala af vissa famnar ved till värde af 150 kronor och i Lund — för de 21 äldsta — af ängslottsarrende eller ersättning derför, vexlande mellan 150 och 500 kronor, utjennar ingalunda skilnaden.

Huru viktigt det än är att till ledamöter i kollegierna erhålla skickliga och förfarna män, så låter det sig icke bestridas, att professorernas embetsverksamhet måste i vikt och betydelse ställas minst lika högt. Det torde i detta afseende vara nog att påpeka, att professorernas embetsgerning är ofta, mycket ofta, grundläggande för den blifvande embetsmannens kunskaper och sättet för deras tillgodogörande, och bland statstjenarnes talrika skara finnas väl icke många, som hafva så berättigade anspråk både på Riksdagen och allmänhetens intresse som just — för att begagna riksdagsskrifvelsens ord — »vetenskapens främste målsmän, professorerna, samt de med dem likstälde bibliotekarier och räntmästare».

Då jag således anser en lönereglering, afseende en permanent löneförbättring åt dessa embetsmän, redan hafva bort ega rum, så

Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)

följer deraf, att jag ej kan biträda utskottets förslag att nedsätta det af Kongl. Maj:t begärda dyrtidstillägget från 15 till 10 procent af lönen. Det förefaller mig för öfrigt, som om en ringa ändring, gällande blott en summa af icke mera än 15,000 kronor, skulle kunna, utan rubbning af bestämmelserna i öfrigt, bifallas. Jag tillåter mig därför yrka,

att utskottets hemställan måtte bifallas med den ändring, att kammaren i anledning af hvad Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln föreslagit i fråga om dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjenstemän och betjente inom de olika departementen jemte dertill hörande embetsverk, kårer och stater, under sagda hufvudtitel på extra stat för år 1892 anvisar ett belopp af 15,000 kronor utöfver hvad utskottet hemställt för beredande af det utaf Kongl. Maj:t föreslagna dyrtidstillägg, 750 kronor, åt en hvar af de ordinarie professorerna, med undantag af professorerna i teologiska fakulteten, samt åt bibliotekarier och räntmästare vid universiteten i Upsala och Lund;

samt att således det af utskottet angifna särskilda förslagsanslaget under åttonde hufvudtiteln höjes från 450,000 kronor till 465,000 kronor.

Och så till sist några ord. Skulle det yrkande, jag nu framställt, icke vinna Riksdagens bifall och således universitetsprofessorerna icke komma i åtnjutande af denna lilla *tillfälliga* löneförbättring i afbidan på den större och *fasta*, hvarpå de, såsom jag visat, ega berättigade anspråk, vågar jag hysa den förhoppningen, att det lifliga intresse, hvarmed herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, enligt hvad jag tror mig veta, omfattar denna fråga, skall snarligen leda till afhjelpande af det trängande behof, jag här påpekat.

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Statsutskottet yttrar på sid. 24 af förevarande betänkande, att utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts hemställan, att dyrtidstillägg skulle beräknas äfven på den en del af posttjenstemän tillkommande uppbördsprovision eller ersättning deraf; och som skäl för detta utskottets beslut anföres endast, att dylik provision eller ersättning deraf icke vore aflöningsförmåner af den beskaffenhet, att dyrtidstillägg deraf skäligen bör beräknas. Jag tillåter mig att i detta afseende hysa en annan uppfattning, och till stöd deraf återoppar jag den grundregel, som utskottet sjelft uppställt för dyrtidstilläggs utgående, nemligen att, som utskottet säger, dyrtidstillägg må allenast tilldelas »tjenstemän och betjente, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag gemensamt till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder». Ser man då till, huru det förhåller sig med denna uppbördsprovision och ersättningen deraf, så finna kammarens ledamöter af den utredning, som utskottet sjelft lemnat å sid. 23 af betänkandet, att uppbördsprovisionen utgår efter grunder, som år 1873 blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen bestämda och att, när sedan

fråga uppstod att tillägga en del postexpeditörer ersättning för uppbördsprovision, hvaraf de blefve i mistning derigenom att de erhöle anställning icke vid lokalstaten, utan vid nyinrättade distriktsförvaltningar, der provision icke utgick, Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt bestämde denna ersättning. Det af utskottet uppställda vilkoret för dyrtidstilläggs utgående synes mig således uppfyllt i fråga om denna uppbördsprovision.

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)*

Ett ytterligare skäl, hvarför enligt mitt förmenande denna aflöningsförmån är af den beskaffenhet, att dyrtidstillägg bör derå åtnjutas, är det, att densamma, såsom kammarens ledamöter behagade inse, är en integrerande del af den fasta aflöningen, som sålunda utgöres dels af penningar och dels af denna uppbördsprovision. Och denna provision har Riksdagen ansett så helt och hållet höra till de ordinarie och fasta aflöningsförmånerna, att, såsom jag nyss erinrat, dessa vid distriktsförvaltningarna anstälde postexpeditörer, hvilka ej kunde få någon provision, af Riksdagen år 1892, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, tillades ett fixt ersättningsbelopp, hvarmed lönen sålunda höjdes.

Sålunda synes mig denna provision helt och hållet fylla de vilkor, som statsutskottet sjelft uppställt, och vara fullt likställd med den fasta aflöningen.

Jag ber slutligen att få erinra, att denna uppbördsprovision utgör en ganska betydande del af löneinkomsten för de här ifrågasatta tjänstemännen. Jag har i postverkets senaste statistiska berättelse sett efter, huru saken ställer sig vid de, efter alfabetisk ordning, der först upptagna fyra postkontoren. I Alfvesta är den fasta lönen 2,600 kronor och uppbördsprovisionen 1,075 kronor; i Alingsås är den fasta lönen 2,800 kronor och provisionen 1,188 kronor; i Arboga är lönen 2,600 kronor och provisionen 1,269 kronor; i Arvika slutligen är lönen 2,600 kronor och provisionen 1,074 kronor. Kammaren behagade sålunda finna, att uppbördsprovisionen utgör en ganska väsentlig del af dessa tjänstemäns löneförmåner, hvilka sannerligen icke äro så stora, att icke en ökning af dyrtidstillägget med 150 à 180 kronor för dem spelar en ganska väsentlig rol.

Det är icke min mening att här ifrågasätta någon ändring af statsutskottets förslag, då jag till fullo inser de svårigheter, hvarmed man haft att kämpa för att komma så långt, som här skett, likasom jag ock vet att uppskatta och värdera det arbete och den noggranna utredning, som utskottsafdelningen här nedlagt. Men anledningen till att jag det oaktadt ansett mig böra uppträda är den, att, derest de exceptionella förhållanden, som föranledt Kongl. Maj:ts förevarande framställning, skulle befinnas icke hafva upphört, utan ännu en gång föranleda en liknande framställning, jag då vill åt Kongl. Maj:t vindicera fria händer att återkomma med en framställning rörande de under civildepartementet hörande posttjenstemän.

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)*

Herr Billing: Herr grefve och talman! Mina herrar! Under statsutskottets behandling af nu föreliggande ärende fick jag anledning att erinra utskottet om universitetsprofessorernas berättigade anspråk på en löneroglering. Detta anspråk är grundadt icke blott på sakens egen natur, utan ock på Riksdagens skrivelse år 1875, som herr Cavalli nyss citerade. Det har af Riksdagen själf fastslagits, att universitetsprofessorerna i afseende å löneförmåner icke borde ställas sämre än råden i våra kollegiala embetsverk. Emellertid hafva de under årens lopp blifvit sämre ställda än dessa råd; men de fasthålla Riksdagens bestämda uttalande till stöd för sin önskan att få sina löner reglerade till samma belopp, som råden åtnjuta. Jag instämmer sålunda i herr Cavallis uttalanden härom, men deremot kan jag icke instämma i hans yrkande, lika litet som jag ansåg mig i utskottet böra göra något yrkande i den riktningen. Jag ansåg mig kunna och böra afstå derifrån dels på grund af min insigt om svårigheten att i denna stora och högst invecklade fråga göra en undantagsbestämmelse — ty om man begynner göra undantag på en punkt, kunde detta leda till så många undantag, att det hela stode i fara att sönderslitas — och dels på grund af min vetskap derom, att en professorernas ansökan om löneroglering föreligger till Kongl. Maj:ts pröfning. Härtill kom, att statsutskottet — ej blott dess pluralitet, utan äfven reservanterna — uttalat såsom sin mening att der för en embetsmannakår en löneroglering anses erforderlig, bör frågan härom komma fram i form af lönerogleringsförslag och icke på dyrtidstilläggens väg.

Jag anser mig därför icke kunna instämma i herr Cavallis yrkande, ehuru jag instämmer i hans motivering.

Då jag nu fått ordet, ber jag att få tillägga ännu en sak. Vid statsutskottets behandling af detta ärende hade jag tillfälle och anledning att fästa uppmärksamheten å en annan embetsmannakår, hvilken utan tvifvel bland alla statens tjenstemän är den sämst ställda och blifvit sämst behandlad, och icke minst af Riksdagen — jag menar de ecklesiastiska konsistoriernas tjenstemän, hvilka uppbara sin lön till en ringa del af statsmedel, men till större delen genom ett slags tiggeri både på ett håll och ett annat genom att plocka välgörande stiftelser och fattiga menniskor på någon procent af kollekter m. m. Riksdagen har två gånger enhälligt uttalat, att deras aflöningssätt är olämpligt och origtigt samt bör ändras. Jag framhöll vid behandlingen af detta ärende, att man skulle här kunna för tillfället i någon mån råda bot på missförhållandet, men af samma skäl, som af mig nyss nämndes i fråga om professorerna, ansågs det, att man ej heller här borde göra något undantag, som kunde sönderslita det hela. Detta var skälet att ej här upptaga denna fråga; men jag ber att få till protokollet antecknad, att statsutskottets vice ordförande uttalade, att det icke kunde inom Riksdagen vara mera än en mening derom, att dessa tjenstemäns löner borde regleras med det allra snaraste. Då jag tillika vet, att herr statsrådet

och chefen för ecklesiastikdepartementet icke blott platoniskt funderar på saken, utan ock begynt sätta ärendet i rörelse, har jag intet annat yrkande än om bifall till statsutskottets förslag.

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.*

(Forts.)

Friherre Palmstierna: Jag vet mycket väl, att det icke tjenar något till att här framkomma med något yrkande, men jag vill begagna tillfället att vidröra två saker. Den ena är den bilaga, som åtföljer statsrådsprotokollet i föreliggande fråga, i hvilken myndigheterna öfver hela riket sökt på befällning utreda den prisförhöjning, som egt rum under de sista tjugu åren. Man ser der af sista tabellen, att när man tager i beräkning bostad, tjenstehjonslöner, bränsle och lifsmedel, kommer man till ett medeltal af en prisförhöjning utaf 30 %. Den person, som verkställt granskningen och samarbetningen af dessa uppgifter, säger, att denna siffra icke torde vara för hög, om man tager i beräkningen jem väl stegringen af lefnadskostnaderna i öfrigt, som går till ungefär en tredjedel af det hela; men sedan han gjort detta uttalande, kommer han helt hastigt och uppställer ett antaget minimalt af 16 %. Nu säger han visserligen sjelf, att detta grundar sig på undersökningar af köp i första hand i Stockholm, men medger också, att procentstegringen i landsorten sannolikt varit större och att dervidlag tillika är medtaget det osannolika i, att öfriga lefnadskostnader icke skulle hafva stigit. Att Kongl. Maj:t ansett sig icke kunna föreslå högre dyrtidstillägg än 15 %, kan jag väl förstå; men å andra sidan kan det ju för de myndigheter, som gjort sitt bästa för att utreda, huru förhöjningarne ställa sig, förefalla hårdt, att den, som gör sammandraget, efter att ha genomgått dem säger, att man kan antaga 16 % vara det rätta. Följden häraf har ock blifvit den, att, som det står i en reservation från Andra Kammaren, reservanternas icke finna sig öfvertygade om fulla tillförlitligheten i de lemnade uppgifterna.

Detta var den ena saken, jag ämnade beröra. Den andra gäller den begränsning uppåt af lönerna, som, med afseende å dyrtidstillägget, satts af Kongl. Maj:t till 10,000 kronor och af statsutskottet till 7,000 kronor. Jag hoppas att icke blifva miss-tänkt för att tala i egen sak, då jag yttrar, att jag tror denna begränsning bero på ett missförstånd. Den demokratiska uppfattningen, att man bör söka höja de lägre tjenstemännens och, relativt taget, sänka de högre embetsmännens löner, så att större likställighet vinnes, kan nog i och för sig hafva åtskilliga skäl för sig. Men det blir icke så vid tillämpningen i denna snöda värld. Ty på samma gång komma handel och industri, bolag och banker och söka med ljus och lykta efter ärliga och skickliga administratörer, direktörer och disponenter. Dessa erbjudas löner, som ofta börja med 10,000 kronor och sedermera stiga till 15,000, 20,000 å 30,000 kronor och derutöfver. Om då icke staten på något sätt håller jemna steg, så blir följden den, att alla de större förmågorna lemna statsadministrationen och gå öfver till de civila yrkena. Detta kan ju vara godt för landets framsteg i öfrigt,

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)*

men jag tror, att det icke är fördelaktigt för administrationen. Då nu de högre embetsmännens antal i alla fall är så ringa och således summan af deras aflöning icke tynger mycket på budgeten, så måste — i den mån de civila yrkena betala så höga löner — staten enligt min uppfattning vara betänkt på att i framtiden höja de högre embetsmännens löner.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Trygger: Herr vice talman, mina herrar! Jag skall be att få yrka, att momentet 2 e) i punkten I — der det heter: »från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas de tjenstemän och betjente, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete år 1900 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,000 kronor» — måtte utgå.

Enligt min uppfattning har utskottet här kommit in på en alldeles ny princip i fråga om adöningsförmåner för statens tjenstemän, den principen nemligen, att man bör taga i betraktande de inkomster, som desse tjenstemän hafva från annat håll. Af två personer, som hafva precis samma tjänst, skulle således den ene komma att uppbära en högre aflöning och den andre en lägre. I fall man nu i tillämpningen af den nya principen hade tagit i betraktande alla inkomster, de må komma från hvilket håll som helst, så hade ju någonting varit att säga till förmån härför. Men då man icke tagit i betraktande inkomst af kapital, utan blott inkomst af arbete, så synes det mig, att man kommit in på något, som icke blott är principvidrigt, utan äfven orättvist. En tjensteman t. ex. har stor familj, han kan icke lefva på sin lön, utan släpar för att få i hop någon liten extra inkomst. En sådan person skulle, om hans sammanlagda inkomster öfverstiga 7,000 kronor, icke få något dyrtidstillägg, under det att en hans kamrat, som har 2. 3 å 4,000 kronor i räntor, skulle komma i åtnjutande deraf.

Nu synes visserligen utskottet i sin motivering antaga, att detta extra arbete, som han gör, dock är något — jag tror, att det är utskottets mening — som rätteligen skulle tillkomma staten, och att staten följaktligen har rätt att taga ersättningen derför i betraktande vid aflöningens bestämmande. Utskottet utgår således derifrån, att tjenstemän, som hafva extra inkomster, derigenom beröfva staten något i arbete, som de eljest skulle hafva fullgjort. För min del tror jag, att denna uppfattning, om man ser saken i allmänhet, är fullkomligt felaktig. Jag tror icke, att de tjenstemän, som hafva extra inkomster, i regel beröfva staten något arbete; och göra de det, så står det öppet för deras öfverordnade att tillse, att de gifva staten hvad staten tillhör. Men det är dock här som på många andra områden så, att den ene kan arbeta mer och den andre mindre, att den ene är mer eller mindre flitig än den andre. Således är det mycket möjligt, att en tjensteman kan utan att taga något från staten förskaffa sig extra inkomster. Under sådana förhållanden synes det vara obil-

ligt att taga dessa inkomster i betraktande, när man icke fäster något afseende vid inkomster af kapital.

Ännu en sak. Huru skola dessa extra inkomster bestämmas? Jo, efter taxeringarna år 1900. Nu veta herrarne, huru ojemnt dessa taxeringar ske. Man sträfvar just efter deklarationsskyldighet med ansvar för den, som lemnar origtiga uppgifter, i syfte att ernå likformiga taxeringar öfver hela landet. För närvarande är det emellertid så, att man på vissa ställen infor drar uppgifter och är synnerligen noga med att få de skattskyldige upptaxerade till deras verkliga inkomst, under det att på andra ställen detta icke förekommer, utan taxeringarna der ske mera på höft. De tjenstemän, som äro bosatta på sådana orter, der man är sträng i afseende å taxeringarna, få sålunda sina inkomster uppskattade till det yttersta öret och erhålla icke något dyrtidstillägg, om det sammanlagda beloppet öfverstiger 7,000 kronor. På andra orter, der man är mera slapp i detta hänseende — och detta är förhållandet på en stor del platser, särskildt på landsbygden — undgår en tjensteman att skatta för hela sin inkomst och kan dessutom, just af denna anledning, komma i åtnjutande af dyrtidstillägg. Jag finner detta vara särdeles obilligt och vågar därför vördsamt hemställa till kammaren, om icke det rätta vore att stryka detta undantag.

Herr Tamm, Hugo: Herr talman! Här hafva framstälts två yrkanden, men i dessa yrkanden likaväl som i allmänhet i de anföranden, som här hållits, synes man mig hafva förblandat sjelfva sakens innebörd. Äfven den senaste talaren fäste sig framför allt dervid, att det här gälde en aflöningsfråga. Jag ber dock få fästa uppmärksamheten dervid, att så icke är fallet. Här gäller det icke en aflöningsfråga, en reglering af vare sig professors eller andras löner, utan här gäller det endast att, då vi genomgått en serie af dyra år, äfven om de nu skulle vara slut, och då onekligen prisnivån under den tiden har stigit, af billighetsskäl gifva någon lättnad åt den stora kår, som i förslaget om dyrtidstillägg afses. Denna omständighet, att det är fråga om ett dyrtidstillägg, är af väsentlig vikt, åtminstone om man vill fasthålla vid den synpunkt, ur hvilken frågan skärskådats i den kongl. propositionen.

I afseende å herr Cavallis yrkande beträffande universitetsprofessorerna får jag hemställa, huruvida detta yrkande kan hafva något skäl för sig. Det är icke fråga om någon aflöningsreglering för dessa professorer, utan det är fråga om ett dyrtidstillägg för en gång. Enligt utskottets hemställan skulle professorerna få 500 kronor i dyrtidstillägg, enligt herr Cavallis förslag 750 kronor. Börjar man på detta sätt rycka sönder det sammanhängande hela, som nu föreligger, så är det fara för, att detta skall framlocka ofantligt mycket pretentioner och svårigheter för framtiden. Jag tror för den skull icke, att det är skäl att — på grund af den önskan man hyser, att professorslönerna skola i fram-

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Korta.)*

Dyrtidstillägg åt en del tjänstemän och betjente.
(Forta.)

tiden ställas högre — begagna detta tillfälle att gifva professorerna ett extra dyrhetstillägg af 250 kronor för ett år. Jag får därför anhålla, att den af herr Cavalli gjorda framställningen icke måtte föranleda någon ändring eller rubbning i det föreliggande förslaget.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet framhöll, beträffande den provision eller ersättning därför, som tillkommer posttjänstemän, och hvarom Riksdagen fattat mångfaldiga beslut, att det skulle vara origtigt, att dyrtidstillägg icke finge beräknas å denna provision. Men deraf skulle enligt min uppfattning följa ganska stora olägenheter. Provisionerna äro tillfälliga och till stor del oberäkneliga. Det har också Kongl. Maj:t fullkomligt erkänt, då Kongl. Maj:t för ett par år sedan framlade förslag om fixering af provisionen, hvilket förslag dock icke af Riksdagen bifölls. Det är sant, såsom herr statsrådet yttrade, att i ett fall beviljats en fast ersättning af 400 kronor till vissa postexpeditörer. Men beträffande dessa, som tjänstgöra i jernvägspostkupé, förhåller det sig så, att dessa fått behålla vissa traktamenten, som icke tillkomma andra postexpeditörer. I fråga om dessa traktamenten har man nu gjort en godtycklig uträkning och sagt, att 400 kronor skola anses utgöra ersättning för uppörds- och frimärksprovision, enär någon sådan provision aldrig tillkommit de ifrågavarande tjänstemännen. Detta är således en traktamentsfråga. Man har tagit en del af traktamentena och sagt, att denna del skall anses utgöra ersättning för provisionen. Jag tror, i motsats mot herr statsrådet, att det icke är skäl att taga provisionerna med i beräkningen. Frågan om provisioner skulle få mycket större räckvidd och dermed försvåra lösningen af den fråga, som nu föreligger. I det fallet är nog icke rätta vägen den, som Kongl. Maj:t anvisat, utan man vore då inne på frågan om en lönereglering. Utskottet har också bestämt uttalat, att de många oegentligheter, som förefinnas med afseende å lönerna, då dessa ses ur synpunkten af de nuvarande tidsförhållandena, måste lösas på löneregleringens och icke på dyrtidstilläggens väg. Dyrtidstilläggen blifva alltid mer eller mindre godtyckliga, till och med mer eller mindre orättvisa.

Sedermera uttalade friherre Palmstierna ett klagomål — hvilket det visserligen icke tillhör utskottet att besvara — deröfver, att Kongl. Maj:t eller herr Flodström icke följt de prisberäkningar, som inkommit från landsorten. Men om herrarne genomläst den kongl. propositionen, torde herrarne hafva funnit, hvilka olikheter i beräkningarna der förekomma. Detta är beroende på hvilken myndighet lemnat uppgifterna. Frågar man t. ex. en tjänsteman i tullen, med hvilket belopp bostadshyran stigit, så svarar han 100 procent; en annan åter uppgifver 20 procent. Detta är helt och hållet grundadt på individuel uppfattning och möjligen också på individuel erfarenhet. Jag anser för den skull, att Kongl. Maj:t gjort fullkomligt riktigt, då Kongl. Maj:t förklarar, att det varit omöjligt att följa dessa beräkningar och

att man endast kunde konstatera det faktum, att en stegring Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.

Vidare uttalade sig friherre Palmstierna deremot, att Kongl. Maj:t uppställt en gräns vid 10,000 kronor, hvilken gräns utskottet nedsatt till 7,000 kronor. Jag är i det fallet fullkomligt ense med honom. Denna ståndpunkt har jag inom utskottet måst hela tiden intaga för att förekomma, att gränsen icke blefve satt vid 3,000 eller 5,000 kronor. Precis hans argument har jag använt inom utskottet, nemligen att det vore olyckligt för den svenska administrationen, om man nivellerade lönerna, så att de lägsta komme att allt mer sammanfalla med de högsta. Jag skall emellertid icke upprepa den ärade talarens skäl, hvilka jag anser vara rigtiga. Utskottet har sänkt gränsen till 7,000 kronor, och hvarför? Jo, delvis af det skäl, han sjelf aberopat, nemligen att ett dyrtidstillägg på dessa höga löner ingalunda motsvarar behovet. Dessa höga chefsplatser, hvilkas antal, såsom redan är nämndt, icke är stort, äro — jag kan t. ex. taga jernvägsstyrelsen — löjligt illa aflönade. En höjning bör här ske, och rätta sättet är onekligen att slå in på löneregleringens väg. Utskottet har stannat vid 7,000 kronor bland annat därför, att der slutar kretsen af de egentliga tjänstemännen. De, som komma öfver denna siffra, äro mer eller mindre att anse såsom chefer, hvilka icke stå på samma jemna befordringsnivå som personer, tillhörande den egentliga tjänstemannaklassen.

Slutligen framstälde herr Trygger det yrkandet, att momentet 2e) skulle utgå. Mine herrar, det är dock på den punkten, som hela förslaget framgång är baserad. Man måste här se saken icke blott från den ena sidan, utan äfven från deras sida, som finna det hårdt och besynnerligt, att svenska folket skall beskattas för att gifva dyrtidstillägg, d. v. s. en tillfällig hjälp för år 1901, åt personer, som egentligen just på grund af sin innehafvande tjänst kunna förvärfva extra inkomster. Så finnas t. ex. läkare i Stockholm, hvilka tillika äro professorer vid Karolinska institutet och som hafva extra inkomster på 30 à 40,000 kronor. Det kännes för landtbon ingalunda så lätt att vara med om att bidra till dyrtidstillägg åt länsmän, hvilkas inkomster på sina ställen uppgå till 8 à 10,000 kronor, eller åt kronofogdar, hvilka, såsom i särskilda fall förekommit, sitta med 13, 14 à 19,000 kronors inkomst. Detta är just personer, bland hvilka landtbefolkningen lefver och rör sig. Det maste för landtmännen kännas besynnerligt att vara med om att gifva dyrtidstillägg åt dessa personer, som äro de förmögnaste, de mest burgna inom hela orten. Kan man — och det är detta, som utskottet försökt — då det gäller ett dyrtidstillägg för en gång, taga bort detta förhållande, som onekligen för många utgör en stor svarighet att gifva sin röst för detta förslag, så tror jag, att man deruti gör klokt, så mycket mer som Kongl. Maj:t sjelf har påpekat, att endast svarigheter vid tillämpningen hindrat honom att sjelf framkomma med ett dylikt förslag. Utskottet har dock trott

(Forts.)

Dyrtidstillägg sig finna, att dessa svårigheter icke äro större, än att denna bestämmelse bör genomföras, helst som det eljest onekligen skulle vara synnerligen svårt att få förslaget igenom.

åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)

Det är dock en stor skillnad, om en tjänsteman har inkomst af kapital. Här kan det icke vara fråga om någon förlust af tid och arbete och att han, för att bära upp räntor, borttager af »statens tid». Det är visserligen sant, att den ene är dugligare än den andre och derigenom har extra inkomst af extra arbete bredvid statsarbetet, men å andra sidan får man väl också erkänna, att mängden af dessa tjänstemän är i tillfälle att förvärfva sina extra inkomster just på grund af sin tjänst. Det är just emedan han är kronofogde, länsman eller professor vid Karolinska institutet, som han har möjlighet att förskaffa sig sina stora inkomster. Jag tror alltså, att det vilkor, hvarom här är fråga, är riktigt, när det gäller ett dyrtidstillägg. På detta vilkor torde ock till stor del förslagens öde kunna komma att hänga.

Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Jag ber att, i anledning af hvad statsutskottets ordförande yttrade, få säga några ord. I början af sitt anförande framhöll han och lade oss, såsom han sade, på hjertat, att denna fråga icke vore någon löneregleringsfråga. Jag frågar, om icke af hans eget yttrande framgick, att detta dock är förhållandet? Han bad dem, som här uttalat sig, och särskildt mig, som framställt ett yrkande, att icke sönderrycka utskottets förslag, och han erinrade om det arbete, statsutskottet på frågan nedlagt. Jag är den förste att erkänna detta förtjenstfulla arbete, för hvilket alla tjänstemän i de klasser, som deraf beröras, böra vara samt helt säkert äfven äro tacksamma, och jag vill visserligen icke sönderrycka förslaget. Men ett förslag, som gäller en utgiftssumma af 2,788,500 kronor, icke sönderryckes det genom 15,000 kronor mer eller mindre! Att det för öfrigt ligger rättvisa i mitt förslag, har ingen vågat betrida.

Vid sådant förhållande kan jag icke lyssna till den, om jag så får säga, indirekta vädjan, som af statsutskottets ordförande ställdes till mig att återtaga mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, att i afseende på föreliggande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr Cavalli, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att kammarerna i anledning af hvad Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln föreslagit i fråga om dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjente inom de olika departementen jemte dertill hörande embetsverk, kärer och stater under sagda hufvudtitel på extra stat för år 1902 anvisade ett belopp af 15,000 kronor, utöfver hvad utskottet hemställt för beredande af det utaf

Kongl. Maj:t föreslagna dyrtidstillägg, 750 kronor åt en hvar af de ordinarie professorerna med undantag af professorerna i teologiska fakulteten samt åt bibliotekarier och ränkmästare vid universiteten i Upsala och Lund, samt att således det af utskottet angifna särskilda förslagsanslaget under åttonde hufvudtiteln höjdes från 450,000 kronor till 465,000 kronor; och 3:o) af herr Trygger, att utskottets hemställan måtte bifallas med uteslutande af stycket e) under mom. 2.

*Dyrtidstillägg
åt en del
tjenstemän och
betjente.
(Forts.)*

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten II.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten III.

Herr statsrådet greve Wachtmeister: Det förefaller mig, att utskottet varit väl strängt och särskildt väl principsträngt, då detsamma stält sig helt och hållet afvisande mot den begärda arfvodesförhöjningen för amanuenser med fasta arfvoden. Till en början vill jag anmärka, att utskottet icke gjort skilnad på olika slag af amanuenser. Utskottet talar om »dylika, helt och hållet tillfälliga befattningshafvande», men det är en alldeles bestämd skilnad mellan amanuenser med fasta arfvoden och andra extra ordinarie tjenstemän och extra biträden. I fråga om de senare kan man säga, att de så till vida äro tillfälliga, som de icke åtnjuta bestämd godtgörelse för sitt arbete, utan gratifikationer till vexlande belopp, och det åtminstone i regeln icke af dem fordras något visst mått af arbete. En amanuens med fast arfvode åter erhåller viss, för året fastställd godtgörelse för sitt arbete, och af honom fordras äfven i regeln en bestämd daglig tjenstgöring. Det är visserligen sant, att vederbörande embetsverk eller chefer kunna afskeda dem, men detta sker i praxis icke i annat fall, än om de skulle göra sig skyldiga till fel af så svår beskaffenhet, att, om de varit ordinarie tjenstemän, det skulle hafva föranledt deras afsättning. Dessa befattningar hafva ofta trädt i stället för indragna ordinarie beställningar, såsom t. ex. kanslist- och kopist-befattningar i departementen och kanslisttjenster i kollegiala embetsverk; i regeln få de i många år vänta på sina arfvoden samt gå vanligen äfven i många år med dessa, innan de befordras till ordinarie tjenst. Ofta äro de medelålders män och torde på det hela taget icke minst vara i behof af här ifrågasatt understöd.

*Ifrågasatta
dyrtidstillägg
åt amanuenser
och extra
biträden.*

Nu inser jag visserligen, att hvad som i främsta rummet förhindrat utskottet att tillstyrka denna arfvodesförhöjning har varit den af utskottet uppställda, genom hela betänkandet gående grundtanken, att dyrtidstillägg icke bör tillkomma andra tjenstemän och betjente än dem, hvilkas aföning blifvit af Kongl. Maj:t och

*Ifrågasatta
dyrtidstillägg
å amanuenser
och extra
biträden.
(Forts.)*

Riksdagen gemensamt till siffran fastställda, eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder. Jag inser ju, att det måste vara svårt att strida mot en mening, som stödjer sig på en så klar och bestämd princip, men jag undrar, om det varit alldeles nödvändigt att låta denna princip öfvergå från första punkten, der den regerar enväldigt i fråga om dyrtidstilläggen, till tredje punkten, som gäller frågan om arfvodesförhöjningar. Herrarna mena kanske, att skilnaden ligger endast i namnet. Kanske icke så alldeles ända, ty de löner, för hvilka dyrtidstillägg skulle utgå, äro helt annorlunda fasta än de nu ifrågavarande amanuensarfvodena, och de bestämmelser, som skulle gälla i fråga om dyrtidstilläggen, till hvilka vederbörande tjänstemän skulle erhålla verklig rätt, måste vara helt annorlunda detaljerade och noggranna, än i fråga om arfvodesförhöjningarna erfordras. Hvad beträffar beloppen af amanuensarfvodena, bestämmas de af vederbörande embetsverk och chefer efter omständigheterna, och en mycket talande omständighet är ju den, att lefnadsomkostnaderna stigit. För att kunna höja utgående arfvoden, fordras dock medel, men sådana saknas här. Kongl. Maj:t har haft för afsigt att bereda tillgångar för detta ändamål. Några mera detaljerade föreskrifter i detta afseende hafva icke synts behöfliga i vidare mån, än att en viss begränsning angifvits, hvaröfver förhöjningen icke bör gå.

Utskottet anför atskilliga exempel derpå, att Kongl. Maj:t af tillgängliga medel tillagt extra tjänstemän arfvodesförhöjningar. Men jag ber att i fråga om de tvenne första af de anförda fallen, rörande godtgörelse till amanuenser i finansdepartementet och statskontoret, få nämna, att i dessa fall endast varit fråga om beredande af ökade medel till ersättningar åt amanuenser, som icke atnjöto fast arfvode. Hvad angår den arfvodesförhöjning, som af medel från presterskapets löneregleringsfond tilldelats amanuenser i ecklesiastikdepartementet, har denna kommit två namngifna amanuenser till godo sasom ersättning för särskildt uppdrag att föredraga ansökningar om understöd från nämnda fond. Hvad det sista fallet beträffar, om fyllnad från sjunde hufvudtitelns allmänna besparingar i domänstyrelsens anslag till vikariatersättningar m. m., har detta föranledts af nödvändigheten af förhöjning i arfvodena särskildt för amanuenser på domänstyrelsens skogsafdelning, då dessa äro skogstjänstemän, som i Stockholm icke lätt kunna bereda sig tillfällen till extra förtjenst.

Jag beklagar, att utskottet icke kunnat behjerta Kongl. Maj:ts framställning i denna del, men har under närvarande förhållanden intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten IV.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 1 och 3 i denna månad bordlagda betänkande n:o 33, i anledning af väckt motion angående höjning af tullen å elektriska maskiner eller delar deraf. //frågasatt höjning af tullen å elektriska maskiner m. m.

(Forts.)

Herr Tillberg: Innan motionen affärdas, skall jag be att till protokollet få uttala min varma sympati för densamma.

Det är alldeles uppenbart — det bör vara det åtminstone — för en hvar, att de elektriska maskinerna komma till väsentligt större användning i vårt land än i de flesta andra länder, beroende på att vi hafva här långt större vattenkrafter att genom elektriska maskiner tillgodogöra än andra länder. Vi kunna också vänta oss stora kapitalnedläggningar i dylika maskiner, och vi känna, att en sådan kapitalnedläggning redan egt rum i sådan omfattning, att den anses vara en af de mest bidragande orsakerna till den kapitalstramhet, som egt rum och ännu eger rum i vårt land. Denna kapitalnedläggning förestår oss alltjemt och i ökad skala, och därför vore det af stor betydelse, om vi kunde åt vårt eget land bevara tillverkningen af dessa elektriska maskiner. Såsom kammaren har sig bekant, äro de elektriska maskinerna icke såsom ångmaskinerna eller maskiner i allmänhet till sin konstruktion eller med afseende på tillverkningssättet i vidare mån skiljaktiga eller olika. Tvärtom lämpa de sig utmärkt väl för massproduktion, och det är just denna massproduktion, som här söker öfersvämma oss. Vi hafva ett litet land, och när en tillfällig stockning inträdt på den utländska stora fabriksmarknaden — jag tänker i detta ögonblick särskildt på Tyskland — är det vårt lilla land, som får bära följderna deraf; öferskottet kastas hit. Frågan är därför: kunna vi tillverka dessa maskiner inom landet? Jag vågar påstå, att vi kunna det, och det har visat sig, att här uppkommit en hel rad af fabriker, som åstadkomma utmärkta fabrikat. Jag tror icke, att det skulle ligga någon fara i att försvåra eller förminska införseln af utländska elektriska maskiner. Man tänker sig kanske, att dessa inländska fabriker efter en tullförhöjning skulle sammansluta sig och söka obehörigen uppskörta oss; men jag tror icke, att man behöfver befara någonting sådant. Fabrikena äro så många, att redan konkurrensen dem emellan skulle innebära garanti i detta afseende. Tillverkningen är icke heller svårare, och fordrar icke större anläggningskapital än att nya fabriker kunde uppstå inom landet.

Så vidt jag läst utskottets betänkande rätt, saknar icke heller utskottet sympatier för den föreslagna tullförhöjningen, men utskottet har funnit, att tulltekniska skäl lägga hinder i vägen för bifall till motionen. Jag vill icke afgjort instämma med utskottet i detta hänseende, men måhända har det varit välbetänt af utskottet att anse, att frågan icke nu borde afgöras.

I vissa länder är det så ordnad, att maskiner införas i vissa hamnar i riket, der det finnes experter, hvilka hafva till uppgift att pröfva, till hvilken klass maskinerna skola höra. Jag inser

Ifrågasatt höjning af tullen å elektriska maskiner m. m. icke, hvarför icke ett sådant arrangement kunde låta sig göras här, oaktadt vi här hafva så många hamnar. Införseln i stort har sina vissa stråkvägar, och vid hithörande importhamnar kunde en dylik klassificering ske.

(Forts.)

Det var för att uttrycka den förhoppningen, att denna fråga snart måtte återkomma, som jag tog till ordet, men jag har icke något yrkande.

Herr af Burén: Såsom kammaren behagade finna, har jag till detta betänkande fogat min reservation. Anledningen dertill är, att utskottet icke med ett enda ord svarat på det efter min uppfattning kraftigaste argument, som motionären haft för bifall till sin motion, och detta är så mycket märkligare, som, om den regel jag i min reservation tagit mig friheten förorda följdes, någon tullförhöjning å elektriska maskiner och delar deraf sannolikt icke skulle vara af behovet påkallad; ty det är klart, att om alla svenska män och qvinnor ville komma öfverens att aldrig köpa annat än *svenska* varor och göra denna regel till *en lefvande sanning* för sig, så skulle vi kunna taga bort alla skyddstullar; men om ock den stora allmänheten icke förstår eller icke vill förstå, hvilka stora fördelar derigenom skulle beredas vårt land, så borde man åtminstone kunna vänta, att staten vid uppgörande af leveranser för statens räkning i sitt eget välförstådda intresse skulle gynna det svenska arbetet framför utländskt, äfven om på grund af dyrare förhållanden inom landet prisen skulle ställa sig högre.

Jag har, herr greffe och talman, intet yrkande att göra, men jag har velat hafva denna min mening antecknad till protokollet.

Herr Cavalli: Det skulle kunna synas öfverflödigt, att jag å bevillningsutskottets vägnar nu yttrade mig, då icke någon af de föregående talarne gjort något yrkande, men jag tror ändå, att kammaren icke skall anse olämpligt, att jag i anledning af hvad som blifvit sagdt yttrar några ord.

Det är icke så sällan man får höra uttalas den mening, för hvilken den siste talaren, reservanten inom utskottet, nu gjort sig till tolk, eller att man borde inom bevillningsutskottet göra vissa uttalanden, äfven då dessa gå utom omfånget för utskottets verksamhet. Jag har emellertid städse motsatt mig detta, enär det åligger bevillningsutskottet, liksom alla utskott för öfrigt, att hålla sig inom de rämärken, som äro för detsamma anvisade. Bevillningsutskottet har väl till sin uppgift att föreslå tullsatsen, men ingalunda att uttala sig, huruvida statsmyndigheterna böra vid upphandlingar göra sina inköp hos svenska fabrikanter af den vara, för hvilken bevillningsutskottet föreslår den eller den tullsatsen. Är det så, att statsmyndigheterna i fråga om upphandling underlåta att göra hvad de borde göra — hvilket jag icke nu har anledning att undersöka — så gifves det många utvägar för att vinna rättelse derutinnan, såsom t. ex. erinran eller anmärk-

ning af statsrevisorerna samt interpellation eller motion i Riksdagen; men icke skall bevillningsutskottet göra uttalanden i dylika frågor. Men, äfven om så borde ske, hvartill tjenade ett uttalande i ett betänkande, der utskottet afstyrkt en motion, ty hvarthän går betänkandet? Det går ingenstädes. Kammaren godkänner det, och saken är afslagen. Och jag undrar hvad nytta det kan medföra, äfven om ett uttalande gjordes, då det aldrig derom aflätes någon expedition. Skall det göras ett uttalande, bör det ske i bref, som har adress, men detta bref saknar adress, det är ett »poste restante».

Ifrågasatt höjning af tullen å elekeriska maskiner m. m.
(Forts.)

Den förste talaren här gjorde sig skyldig till — jag vet icke, huru jag skall uttrycka mig, men jag hoppas han icke misstycker, om jag säger — ett misstag, då han sade, att bevillningsutskottet afstyrkt bifall till motionen af tulltekniska skäl. Detta har bevillningsutskottet icke gjort. Bevillningsutskottet har verkställt en utredning i fråga om möjligheten och lämpligheten att förändra nu gällande värdetull å elektriska maskiner till vigttull, och derefter har bevillningsutskottet anfört följande:

»Äfven om utskottet icke i allmänhet kan anse de s. k. tulltekniska skälen böra tillerkännas bestämmande inflytande vid fastställande af tullsatser, kan utskottet dock icke underlåta att tillmäta hvad af tullmyndigheterna i detta afseende blifvit i förevarande fall anfördt en större betydelse än eljest.»

Det vill säga, hänsyn har jemväl tagits till de tulltekniska skälen såsom en sidoordnad sak; utskottet har icke velat alldeles lemna dem å sido. Att emellertid de tulltekniska skälen skulle varit bestämmande tillåter jag mig bestrida. Saken är helt enkelt den, att denna fråga icke är mogen, dess lösning är icke klar, och därför har bevillningsutskottet kommit till det resultat som det gjort, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr af Burén: Till svar å hvad bevillningsutskottets ärade ordförande yttrade vill jag endast säga, att då en motionär uppgifver, att utländska fabrikat i många fall vid leveranser till staten utestänga de inhemska, har jag ansett det vara utskottets ovilkorliga skyldighet att besvara detta motionärens argument och ej låta en sådan för hela landet så vigtig omständighet vara obesvarad.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 1 och 3 innevarande maj bordlagda memorial n:o 9, angående beviljande af dyrtidstillägg åt riksbankens tjenstemän och betjente, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 1 och 3 innevarande maj bordlagda memorial och utlåtanden:

n:o 44, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af af lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen, lag om beräknande af fatalietid i visst fall samt lag om offentlighet i visst fall vid förhör inför hofrätt,

n:o 45, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i syfte att inskränka utländska agents försäljningsrätt inom Sverige,

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 7 och 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, samt

n:o 47, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändrad lydelse af § 40 i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, hvilka under dagen bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,37 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 6 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Anmäldes och bordlades första särskilda utskottets utlåtande n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner n:o 2 angående ny härordning, n:o 3 med förslag till ny värnpligtslag, n:o 3 a med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 62 §§ strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881, och n:o 34, angående en särskild tilläggsbevillning för år 1901, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

Vid föredragning af statsutskottets den 4 i denna månad bordlagda memorial n:o 83, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till bekostande af en undersökning rörande de sinnessjuka i riket, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 4 innevarande maj bordlagda betänkan- den n:is 34 och 35, äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda memorial n:o 10.

Vid föredragning af andra särskilda utskottets den 4 innevarande månad bordlagda memorial n:o 10, angående ersättning åt utskottets kanslipersonal och vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts den 4 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6.

På framställning af herr talmannen beslöts, att första särskilda utskottets under dagen bordlagda utlåtande n:o 11 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 3,10 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 74, angående beviljande af anslag för understödjande medelst lån af enskilda jernvägsanläggningar;

n:o 75, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 76, angående vissa utaf Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens redan trafikerade jernvägar.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 84, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts proposition i anledning af en underdånig ansökning om koncession å anläggning af jernväg från Kiruna station vid statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen till Svappa-vaara i Norrbottens län;

n:o 85, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjerde, femte, sjetta, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne

gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1901 åt en del tjenstemän och betjente m. m.; och

n:o 86, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde af förra militiebostället $5\frac{1}{8}$ mantal Billesholms gård n:o 1 i Malmöhus län.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran första särskilda utskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 11.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr grefve och talman! Mine herrar! I enlighet med inom talmanskonferensen i dag fattadt, enhälligt beslut, tillåter jag mig hemställa, att särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 11 uppföres främst bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan till det plenum, som infaller nästkommande måndag.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden lördagen den 11 i denna månad öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som då vore af båda kamrarne godkända.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att statsutskottets under dagen bordlagda memorial och utlåtande n:is 84—86 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
